

Obsah

KAPITOLA I. Historický úvod. Vymezení ruského národního typu. Východ a Západ. Protiklady ruské duše. Diskontinuita ruských dějin. Ruská religiozita. Moskva jako třetí Řím. Rozkol v 17. století. Reformy Petra I. Svobodné zednářství. Doba Alexandra I. Děkabristé. Puškin. Ruská inteligence. Radiščev. Inteligence a skutečnost. Tragický osud filosofie. Vliv německého idealismu. 7

KAPITOLA II. Problém filosofie dějin. Rusko a Evropa. Slavjanofilové a zapadníci. Otázka osudu Ruska. Čtyřicátá léta. Čaadajev. Pečerin. Slavjanofilové. Kirejevskij. Aksakov. Chomjakov. Dopis F. Baadera. Zapadníci. Idealisté čtyřicátých let. Granovskij. Bělinskij. Gercen. Následující vývoj slavjanofilství. Danilevskij. Leonťjev. Dostojevskij. . . 36

KAPITOLA III. Problém střetu jedince se světovou harmonií. Vztah ke skutečnosti. Hegelův význam v dějinách ruského myšlení. Bělinského vzpoura. Dostojevského předtucha. Problém theodiceje. Člověk z podzemí. Gogol a Bělinskij. Bělinského individualistický socialismus. Gogolovo náboženské drama. Bělinského dopis Gogolovi. Mesianismus ruské poesie: Ťutčev, Lermontov. 70

KAPITOLA IV. Problém humanismu. Humanismus a humanitarismus. Dostojevskij a dialektika humanismu. Člověkobožství a Boholidství. Křesťanský humanismus V. Solovjova. Bucharev. Tolstoj. Rozanov. Leonťjev. Proměna atheistického humanismu v antihumanismus. Křesťanský humanismus. 83

KAPITOLA V. Sociální téma. Sociální zabarvení ruského myšlení. Tři periody socialistického myšlení. Počáteční vliv Saint-Simona a Fouriery. Vývoj ruského socialismu. Ruské narodnictví a víra v osobitou cestu Ruska. Bělinského socialismus. Gercenův individualistický socialismus. Usvědčení Západu z měšťáctví. Černyševskij a jeho román *Co dělat?* Pisarev. Michajlovského „boj za individualitu“. Nečajevův *Katechismus revolucionáře*. Tkačev jako předchůdce Lenina. Hledání sociální spravedlnosti. Tolstoj. Dostojevskij. Solovjov. Leonťjev. Željabov: příprava marxismu. Plechanov. 94

KAPITOLA VI. Obrana kultury. Rozlišování kultury a civilizace. Kultura konce. Ruský nihilismus: Dobroljubov a Pisarev. Asketické, es-

chatologické a moralistické prvky v nihilismu. Kult přírodních věd. Rozpor mezi principem osobnosti a materialismem. Protiklad absolutní kultury a absolutního života. L. Tolstoj. Prostota u Tolstého a Rousseaua. K. Leonťjev a jeho vztah ke kultuře. 120

KAPITOLA VII. Téma moci. Anarchismus. Vztah Rusů k moci. Ruská volnice. Rozkol. Sektářství. Vztah inteligence k moci: liberálové, slavjanofilové. Anarchismus. Bakunin. Vášeň ničení je tvořivá vášeň. Kropotkin. Náboženský anarchismus: náboženský anarchismus Lva Tolstého. Teorie o neodporování zlu. Anarchie a anarchismus. Anarchistický prvek u Dostojevského. Legenda o Velkém Inkvizitorovi. 132

KAPITOLA VIII. Náboženské téma. Náboženský charakter ruské filosofie. Rozdíl mezi teologií a náboženskou filosofií. Kritika západního racionalismu. Filosofické ideje Kirejevského a Chomjakova. Idea sobornosti. Vladimir Solovjov. Erotika. Intuice všejednoty. Bytí a jsoucnost. Idea Boholidství. Učení o Sofii. *Smysl lásky*. Náboženská filosofie Dostojevského a L. Tolstého. Ruské religiózní myšlení na duchovních akademiích. Arcibiskup Innokentij. Něsmělov. Tarejev. 144

KAPITOLA IX. Očekávání nového věku Ducha svatého. Eschatologický a profetický charakter ruského myšlení. Odmítání buržoazních ctností. Poutnictví. Lidoví hledači Božího království. Eschatologické nálady u inteligence. Zvrácená eschatologie revoluční inteligence. Poutnictví L. Tolstého. Eschatologie a mesianismus v díle Dostojevského. Zmar u Leonťjeva a V. Solovjova. Geniální Fjodorovova idea o podmíněnosti apokalyptických proctví. Cieszkowského jasnozřivost. Problém zrození a smrti u V. Solovjova, Fjodorova a Rozanova. 176

KAPITOLA X. 20. století: kulturní renesance a komunismus. Zdroje kulturní renesance. Probuzení náboženského neklidu v literatuře. Kritický marxismus a idealismus. Náboženské hledání mezi marxisty. Merežkovskij. Rozanov. Obrácení se k hodnotám duchovní kultury. Nábožensko-filosofická shromáždění. Rozkvět poesie. Symbolismus. Solovjovův vliv. Blok. Bělyj. Vjačeslav Ivanov. Šestov. Rozkvět ruské náboženské filosofie. Nábožensko-filosofická společnost. Florenskij. Bulgakov. Berďajev. Trubeckoj. E. Losskij. Frank. Roztržka mezi představiteli kultury a revolucí. Pokusy o sblížení: časopis *Voprosy žizni*. Komunismus jako zvrácená forma ruské náboženské ideje. Závěry ruského myšlení 19. století: ruská idea. 198

Stručný přehled ruských filosofů a myslitelů 229

Ediční poznámka 247